

Nr 27

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder mot diskriminering av ras- eller minoritetsgrupper i Sverige och om undersökning av zigenarnas situation.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 34 av fru *Segerstedt Wiberg* och II: 42 av herr *Hamrin* i Kalmar hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om åtgärder för att förekomma diskriminering av ras- och minoritetsgrupper i Sverige med uppgift att bl. a.

a) undersöka lämpligheten och möjligheten att inrätta en statlig nämnd, helst med parlamentariskt inslag och förslagsvis knuten till socialstyrelsen, för att motverka diskriminering av ras- eller minoritetsgrupper och för att stävja tendenser till sådan diskriminering varhelst denna förekommer genom att efter anmälan eller på eget initiativ företaga utredningar och publicera dem samt genom andra lämpliga förslag förhindra användandet av nedsättande benämningar,

b) överväga lagstiftning om straffsanktionerat förbud att på grund av vissa personers grupptillhörighet avvisa dem från restaurang, biograf och liknande inrättning som står öppen för allmänheten,

c) föranstalta om snabbutredning av zigenarnas behov av förbättrad vuxenundervisning,

d) verka för att Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna liksom förklaringen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering uppmärksammas och sprides i skolorna.

I en likaledes till utskottet hänvisad motion II: 421 av fru *Sjövall* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att socialpolitiska kommittén får i uppdrag att genomföra en undersökning av zigenarnas situation samt att framlägga de förslag om åtgärder vartill undersökningen kan föranleda.

I motionerna I: 34 och II: 42 anföres, att rasdiskriminering i vårt land förekommer i endast ringa omfattning men att vissa folkgrupper dock måste sägas inta en särställning i folkmajoritetens ögon. Detta gäller bl. a. zigenarna. Visserligen har från statsmakternas sida vidtagits åtgärder för att förbättra deras arbets- och bostadsförhållanden men åtskilligt återstår att göra. Att många zigenare alltjämt är analfabeter försvårar deras anpassning i samhället. Både zigenarbarnen och de vuxna zigenarna måste ges tillfälle att erhålla undervisning. Andra grupper som av många betraktas som

1 — Bihang till riksdagens protokoll 1964. 11 saml. Nr 27

alltför särpräglade är de s. k. tattarna och på sitt sätt även samerna, vilkas problem dock är av helt annan karaktär.

FN:s generalförsamling antog förra hösten en förklaring om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Denna förklaring bör även i vårt land uppmärksammas och följas. Detta bör i första hand ske vid skolundervisningen. Möjligen kan man också tänka sig förbud mot att på grund av ras eller grupptillhörighet avvisa personer från restaurang, biograf och liknande inrättningar.

För att beivra varje form av gruppdiskriminering bör en opinionsnämnd, knuten till socialstyrelsen, inrättas, som skall ha till uppgift att på eget initiativ eller efter anmälan företa utredningar.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 34.

I motion II: 421 framhålles, att situationen för zigenarna successivt förbättrats under de senaste decennierna men att huvudparten av dem fortfarande står helt eller delvis utanför det svenska folkhemmet. Någon total inventering av deras situation har aldrig genomförts. En sådan bör därför göras, omfattande alla relevanta problem. Det bör ankomma på socialpolitiska kommittén att genomföra den.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande från arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och Zigenarsamfundet.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför i huvudsak följande:

Arbetsmarknadsstyrelsen, som anser sig böra begränsa sitt yttrande till de avsnitt av motionerna som berör styrelsens ämbetsområde, får med anledning av remissen anföra följande.

Efter framställning från arbetsmarknadsstyrelsen i november 1959 utfärdades genom kungl brev den 25 mars 1960 samt den 10 juni 1960 bestämmelser rörande stödåtgärder åt zigenarna. Enligt dessa bestämmelser omfattar arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet för zigenarnas inpassning i arbetslivet förutom arbetsberednings- och arbetsvårdsåtgärder enligt samma normer som för övriga svenska medborgare även specialåtgärder i samband med bostadsplacering. Detta innebär, att arbetsmarknadsstyrelsen kan anskaffa och uppföra bostäder för zigenare i den mån bostadsplacering ej kan ske på annat sätt. Därjämte kan bohagsutrustning beviljas vid inflyttning i ny bostad.

I anslutning till ovannämnda kungl brev har arbetsmarknadsstyrelsen utfärdat detaljerade anvisningar och kommentarer i bifogade *Arbetsmarknadsinformation* utgiven 1960.¹

Som ett led i styrelsens åtgärder för att underlätta de vuxna zigenarnas yrkesanpassning anordnas elementär undervisning i läsning, skrivning och räkning. Sådan vuxenundervisning bekostas av styrelsen.

Omfattningen av de särskilda åtgärder som vidtagits i zigenarfrågan sedan 1 juli 1960 framgår av bifogade översikt.

¹ Ej här medtagen.

Verksamheten bland zigenare 1960—1963

Totala antalet zigenare i Sverige uppgår till ca 950. Under åren 1940—1960 blev drygt 300 zigenare bofasta. Sedan 1960 har *bostäder* anskaffats för 104 familjer om ca 500 personer. För dessa familjer har hittills uppförts 25 nybyggda egnahem genom arbetsmarknadsstyrelsen. Ytterligare 10-talet hus beräknas bli uppförda inom det närmaste året.

Bohagsutrustning har tilldelats 105 familjer.

Vuxenundervisning anordnas nu på ett 15-tal platser i landet genom enskild undervisning. Sedan 1958 har arbetsmarknadsstyrelsen till ABF i Stockholm för dylik undervisning beviljat anslag med något över 100 000 kronor.

Näringshjälp har utgått i 15 fall.

Yrkesutbildning har påbörjats i ett 20-tal fall.

Personer som på något sätt varit föremål för arbetsberedning har arbetsplacerats i 154 fall. Av dessa har endast 64 lett till varaktiga anställningar, bl. a. beroende på bostadsproblem, bristande skol- och yrkesutbildning samt anpassningssvårigheter.

Beredskapsarbete, skyddad sysselsättning och arbetsträning har förekommit för ca 20 personer.

Som allmän kommentar till denna översikt kan framhållas, att som en följd av den nära förestående lösningen av bostadsproblemet för den bofasta zigenarpopulationen man också kan räkna med att intresset bland och möjligheterna för zigenarna till arbetsplacering, yrkesutbildning och övrig anpassning till arbetslivet ökar betydligt. I detta sammanhang bör särskilt understrykas, att allverksamhet bland zigenarna, vuxenutbildningen inbegripen, självklart måste byggas på frivillig medverkan från zigenarnas sida.

Beträffande den undersökning av zigenarnas situation varom hemställes i motion II: 42 vill styrelsen påpeka följande.

Den undersökning som på arbetsmarknadsstyrelsens uppdrag redan genomförts beträffande stockholmszigenarna och nu pågår beträffande landets övriga zigenare, är avsedd att ligga till grund för åtgärder i de enskilda fallen. Varje enskilt fall redovisas och belyses genom detaljstudier av individens hälsotillstånd, fysiska kondition och socialvårdsstatus kompletterad genom en sociologisk kartläggning. Några generellt utformade åtgärder är det alltså här icke fråga om.

För ytterligare belysning av detta problem hänvisas till bifogade rapport »*Zigenarundersökningen 1962—1963. Stockholmspopulationen*».¹ Här bör dock påpekas, att bostadssituationen i Stockholm radikalt förändrats till det bättre under senhösten 1963 genom att ca 30 familjer erhållit moderna och halvmoderna lägenheter. Kvar i läger befinner sig nu endast ett fåtal familjer för vilka bostad ställts i utsikt inom den närmaste tiden.

Vidare kan även meddelas, att med anslag från Riksföreningen mot reumatism pågår f. n. under ledning av överläkare Börje Olhagen, reumatologiska kliniken, Karolinska sjukhuset i Stockholm, en epidemiologisk reumatologisk undersökning av stockholmspopulationen såsom en fristående fortsättning av den socialmedicinska undersökningen beträffande zigenarna i Stockholm.

¹ Ej här medtagen.

Arbetsmarknadsstyrelsen ansluter sig helt till motionärernas åsikt beträffande nödvändigheten av att zigenarnas anpassning till samhället på allt sätt underlättas. Styrelsens ovannämnda framställning till Kungl. Maj:t 1959 föranleddes av dessa motiv. Genom de åtgärder som sedermera möjliggjordes har arbetsmarknadsstyrelsen i samverkan med övriga ansvariga myndigheter fortlöpande sökt förverkliga denna målsättning.

De sporadiska tendenser till »diskriminering» av zigenare, som styrelsen i sin verksamhet kunnat observera, har — så vitt kan bedömas — berott på bristande kunskaper om zigenarna och har kunnat motverkas genom saklig information. Något behov av en särskild statlig nämnd för att motverka rasdiskriminering synes för den skull ej föreligga i vad avser styrelsens verksamhetsområde.

Beträffande de övriga befolkningsgrupper som omnämnes i motionerna vill styrelsen framhålla att den service arbetsmarknadsverket kan erbjuda på vanligt sätt står till deras förfogande i all den omfattning de är i behov härav.

Sammanfattningsvis finner styrelsen med hänvisning till vad ovan sagts, att de undersökningar som föreslås i de likalydande motionerna I: 34 och II: 42 om snabbutredning av zigenarnas behov av förbättrad vuxenundervisning samt motion II: 421 om undersökning av zigenarnas situation, inbegripes i de av styrelsen initierade socialmedicinska undersökningarna och att anledning till ytterligare speciella åtgärder för den skull ej föreligger.

Skolöverstyrelsen anför, att samma regler beträffande rätt till undervisning och skolplikt gäller för alla barn, bosatta inom riket. Statsbidrag erhålles för sådan särskild undervisning av zigenarbarn i obligatoriska skolor som avser att möjliggöra deras inplacering i vanliga klasser.

Beträffande yrkandet om att Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna liksom förklaringen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering uppmärksammas och sprides i skolorna hänvisar styrelsen till att den redan i publikationen »Mål och riktlinjer» gjort uttalanden som synes svara mot motionernas syfte i detta avseende. Vidare skall enligt de allmänna anvisningarna för undervisning och fostran på skolans högre stadier förklaringen om de mänskliga rättigheterna hållas levande. Lämpligt vore att bestämma att förklaringen skulle intagas i alla läroböcker i samhällskunskap — i många finns den f. ö. redan intagen.

Styrelsen ställer sig tveksam till behovet av ytterligare utredning i zigenarfrågan. Det arbete för förbättring av zigenarnas levnads- och utbildningsförhållanden som pågår bör i stället genom praktiska åtgärder fullföljas.

Socialstyrelsen ställer sig tveksam till tanken på att inrätta en statlig nämnd för att motverka diskriminering och till ett straffsanktionerat förbud mot avvisande från restauranger o. d. Det kan få en verkan helt motsatt den asvedda genom att uppmärksamheten riktas på dessa minoriteter.

År 1960 uppdrogs riktlinjer för hur zigenarfrågan skulle behandlas, varvid bostadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och socialstyrelsen fick vissa bestämda arbetsuppgifter. Socialstyrelsen fick be-

myndigande att ersätta kommuns kostnader för vård och understöd, som lämnades vissa zigenare. Styrelsen har därefter under hand utövat en rådgivande verksamhet av betydande omfattning. Många zigenare har förstått att deras medverkan erfordras för en normalisering av deras levnadsförhållanden, men för andra har det brustit i detta hänseende. Arbetet har stött på många praktiska svårigheter och har varit tidsödande. Erfarenheterna har dock i åtskilliga fall varit gynnsamma, men man måste räkna med att det efter hand kommer att bli allt svårare och än mer tidskrävande, ty det är de mest svårplacerade som återstår. En förnyad utredning skulle kunna ge värdefulla uppslag, men man bör i vart fall avvakta resultatet av den utredning som socialmedicinska institutionen vid Uppsala universitet för närvarande genomför och som omfattar alla zigenare i landet.

Analfabetismen bland zigenarna utgör en särskild svårighet som det gäller att komma till rätta med. Vanlig skolundervisning är ett grundvillkor. Det behövs ingen utredning av den saken. Däremot är det betydelsefullt att få klarlagt hur vuxenundervisningen i fortsättningen skall bedrivas och hur man skall gå till väga för att förmå alla zigenare att delta i den.

Zigenarsamfundet håller för troligt, att inom ganska kort tid zigenarnas permanenta kringvandrande upphört. Upplysning genom press, radio och television har medfört en helt ändrad inställning inom den allmänna opinionen, så att allmänheten nu tycks känna ett behov att medverka till en upplösning av »zigenarkomplexet».

Viktigt är att zigenarnas isolering bryts genom bostädernas placering.

Det svåraste problemet är emellertid analfabetismen. Utan att kunna läsa och skriva är det omöjligt för zigenarna att i verklig mening komma in i arbetslivet. Lika viktigt är att de får rimliga kunskaper om hur det moderna samhället fungerar. Man måste tillskapa en vuxenundervisning för att utrota analfabetismen. Pedagogiska resurser måste ställas till förfogande och alla vuxna zigenare måste tillförsäkras sådana ekonomiska villkor, att de kan helt ägna sig åt skolgång under något år eller eljest under erforderlig tid. Bostäder, läs- och skrivkunighet samt arbete kommer enligt samfundets mening att lösa zigenarproblemet, men det är också väsentligt att varje form av rasdiskriminering upphör.

Utskottet

I motionerna I: 34 och II: 42 yrkas utredning om åtgärder för att motverka diskriminering av ras- och minoritetsgrupper samt om zigenarnas behov av förbättrad vuxenundervisning. I motion II: 421 hemställs, att socialpolitiska kommittén får i uppdrag att företaga en undersökning av zigenarnas situation.

Utskottet vill först beträffande den i motionerna I: 34 och II: 42 upptagna frågan om diskriminering av ras- och minoritetsgrupper anföra, att,

som motionärerna framhållit, denna företeelse endast i ringa omfattning förekommer i vårt land. Utskottet delar också motionärernas uppfattning att varje tendens till diskriminering bör motverkas. I utlåtande till 1960 års riksdag (nr 27/1960) över motioner om åtgärder för att motverka rasföljelse m. m., vilka motioner särskilt tog sikte på en förbättrad skolundervisning i hithörande frågor, redogjorde utskottet bl. a. för vidtagna och av skolmyndigheterna planerade åtgärder i sådant syfte och anförde avslutningsvis:

Även om det övervägande flertalet av vårt folk tager avstånd från varje form av rasföljelse och förtryck bör faran av sådana tendenser, som påtalats i motionerna, inte underskattas, och utskottet finner det tillfredsställande att vakthållningen kring de demokratiska värdena skärpts på sätt som framgår av vad ovan anförts.

Utskottets förslag, att motionerna måtte anses besvarade med vad utskottet anført, bifölls av riksdagen.

Den i motionerna I: 34 och II: 42 föreslagna utredningen skulle enligt motionsyrkandet bl. a. undersöka frågan om inrättande av en statlig nämnd med uppgift att genom olika åtgärder motverka diskriminering. Utskottet får med anledning härav framhålla, att ras- och minoritetsgruppernas förhållanden på senare år i stor omfattning blivit belysta i tidningspressen och genom radio och TV. Den allmänna debatten i hithörande frågor är livlig och fall av rasdiskriminering som blir kända röner stor uppmärksamhet. Den upplysningsverksamhet och diskussion som förekommer inom såväl den övervägande delen av tidningspressen som övriga massmedia har, såvitt utskottet kunnat finna, en uppgift av största betydelse när det gäller att undanröja de tendenser till rasdiskriminering som ännu kan förekomma i vårt land. En utveckling i riktning mot en allt större förståelse för ras- och minoritetsgruppernas problem kan nu iakttagas. Utskottet kan icke finna att tillräckliga skäl föreligger för inrättande av den föreslagna nämnden. Mot en sådan åtgärd talar också att förekomsten av ett särskilt organ för att övervaka behandlingen av vissa befolkningsgrupper kan bidra till att dessa grupper får en markerad särställning som motverkar önskemålet om deras integrering i befolkningen i stort. Utskottet vill också i detta sammanhang hänvisa till det remedium mot övergrepp som finnes i strafflagens 11 kap. 7 § och tryckfrihetsförordningen 7 kap. 4 § mom. 10. Enligt dessa stadganden föreskrives straff för den som offentligen hotar, förtalar eller smädar folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse.

Utskottet anser sig på i huvudsak samma skäl som ovan anförts icke heller böra biträda den i motionsyrkandet framförda tanken på ett straffsanktionerat förbud att på grund av deras gruppstillhörighet avvisa personer från restaurang, biograf etc., som står öppen för allmänheten. Det torde vidare i praktiken knappast bli möjligt att effektivt upprätthålla ett sådant förbud — bevisningssvårigheterna torde bli avsevärda. Icke heller bör bort-

ses från att ett förbud skulle kunna medföra nackdelar för dem det är avsett att skydda.

I motionerna I: 34 och II: 42 har vidare yrkats utredning i syfte att den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och förklaringen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering uppmärksammas och sprides i skolorna. Utskottet får hänvisa till vad skolöverstyrelsen anfört i denna fråga, varav framgår bl. a. att spørsmålet behandlats i de allmänna anvisningar för undervisning och fostran på skolans högre stadier och i de metodiska anvisningarna för ämnet samhällskunskap för olika skolformer. Upplysning om litteratur i ämnet m. m. lämnas skolorna genom publikationen »Aktuellt från skolöverstyrelsen». Förklaringarna finns införda i många läroböcker, och utskottet förutsätter att skolmyndigheterna kommer att fortsätta att verka för ytterligare spridning av kännedom om innehållet i förklaringarna. Utskottet finner icke erforderligt med någon särskild utredning i denna fråga.

I föreliggande motioner behandlas i övrigt zigenarnas förhållanden, därvid i motion II: 421 hemställs om en undersökning av zigenarnas situation och i motionerna I: 34 och II: 42 yrkas en snabbutredning om zigenarnas behov av en förbättrad vuxenundervisning.

Utskottet hade vid 1962 års riksdag till behandling en motion om utredning rörande zigenarfrågan. I sitt utlåtande (nr 9/1962) över motionen anförde utskottet bl. a. att i 1958 års statsverksproposition angivits vissa riktlinjer för strävandena att ordna bättre förhållanden för zigenarna. Sedermera hade arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, bostadsstyrelsen och socialstyrelsen fått i uppdrag att centralt och genom vederbörande lokala organ samt genom samråd med kommunala myndigheter och direkt kontakt med zigenarna söka lösa de problem som kunde uppstå i fråga om zigenarnas sysselsättning, bostäder, skolgång och behov av sociala stödåtgärder m. m. Utskottet redogjorde för den senaste tidens utveckling på området samt anförde i anslutning härtill:

Utskottet vill utan att ingå på någon närmare bedömning av de uppnådda resultaten allmänt framhålla att den pågående verksamheten i allt fall visar att frågorna om zigenarnas förhållanden nu ägnas stor uppmärksamhet. Mycket torde dock ännu återstå att göra, och det bör i sammanhanget ihågkommas att svårigheterna ökar i den mån åtgärderna kommer att gälla de svårast anpassningsbara zigenarna. Det är därför angeläget att statsmakterna och de på området verksamma myndigheterna även i fortsättningen ägnar hithörande frågor ett uppmärksam intresse. Det är även betydelsefullt att de kommunala myndigheterna visar intresse och beredvillighet då det gäller att genom olika åtgärder, exempelvis i bostadsfrågan, skapa förutsättningar för en lösning av zigenarnas problem. Utskottet anser sig ha fog för uppfattningen att utvecklingen nu är på rätt väg.

Utskottet framhöll att det med hänsyn bl. a. till de försök som påginge att söka praktiskt lösa förevarande problem icke fanns skäl att tillsätta

någon ny utredning. Motionen föranledde i enlighet med utskottets förslag icke någon riksdagens åtgärd.

Av de redogörelser som i remissyttrandena över de nu föreliggande motionerna lämnats beträffande den fortsatta utvecklingen framgår att zigenarnas situation i olika avseenden får anses ha förbättrats. Detta gäller såväl bostadsfrågan, vuxenundervisningen och yrkesutbildningen som sådana angelägenheter som bidrag till bohagsutrustning och näringshjälp samt arbetsplacering m. m. Utskottet får härutinnan hänvisa till yttrandena och till den sammanställning angående verksamheten bland zigenare 1960—1963 som fogats till arbetsmarknadsstyrelsens utlåtande. Styrelsen anför i anslutning till sammanställningen:

Som allmän kommentar till denna översikt kan framhållas, att som en följd av den nära förestående lösningen av bostadsproblemet för den bofasta zigenarpopulationen man också kan räkna med att intresset bland och möjligheterna för zigenarna till arbetsplacering, yrkesutbildning och övrig anpassning till arbetslivet ökar betydligt. I detta sammanhang bör särskilt understrykas, att all verksamhet bland zigenarna, vuxenutbildningen inbegripen, självklart måste byggas på frivillig medverkan från zigenarnas sida.

Av vikt i detta sammanhang är också att på arbetsmarknadsstyrelsens uppdrag en social-medicinsk undersökning verkställdts beträffande stockholmsszigenarna och pågår beträffande landets övriga zigenare. Syftet är att varje enskilt fall skall redovisas och belysas genom detaljstudier av individens hälsotillstånd, fysiska kondition och socialvårdsstatus, kompletterade genom en sociologisk kartläggning. Undersökningarna är avsedda att läggas till grund för åtgärder i de enskilda fallen.

Utskottet är medvetet om att ännu åtskilligt återstår att göra innan zigenarna vunnit jämställdhet i alla avseenden med övriga medborgare. Det är dock utskottets mening att vad som f. n. kräves icke är att ytterligare utredningar och undersökningar företagas utan att resurserna sätts in på att genom praktiska åtgärder fullfölja det pågående arbetet för förbättring av zigenarnas förhållanden. I vart fall bör den ovan nämnda social-medicinska undersökningen avvaktas innan ytterligare utredningar ifrågasätts.

Utskottet finner sig med hänsyn till det ovan anförda icke böra förorda tillsättande av de i motionsyrkandena föreslagna utredningarna utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 34 och II: 42 samt motion II: 421 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1964

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Eric Gustaf Peterson, Enarsson*, Tage Johansson, Wallmark och fru Olsson*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Skoglösa, Jacobsson i Sala, Carlsson i Huskvarna*, Dickson, fru Jäderberg*, herr Svensson i Kungälv, fru Thunvall*, herrar Hamrin i Kalmar, Nilsson i Båstekille, Börjesson i Glömminge och Rask*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Eric Gustaf Peterson, Carlsson* i Huskvarna och *Hamrin* i Kalmar, vilka ansett att utskottet bort anföra och hemställa följande:

Med tillfredsställelse kan konstateras att den övervägande delen av svenska folket tar avstånd från rasdiskriminering och åsiktsförtryck. Press, radio och TV utför i dessa frågor en betydelsefull gärning genom att belysa de problem som kan möta ras- och minoritetsgrupper. Av dessa förhållanden får man dock icke dra slutsatsen att ytterligare åtgärder icke erfordras. De frågeställningar som upptages i motionerna I: 34 och II: 42 synes utskottet väl befogade.

Man kan inte förneka att det finns tendenser till förakt mot dem som på ett eller annat sätt avviker från majoriteten. Dessa tendenser vållar enskilda individer stora lidanden även under nuvarande förhållanden. Det kan också tänkas att tendenserna i ett mindre lugnt läge blir allvarigare om man inte försöker att helt få bukt med dem. Både med tanke på de enskilda individerna och i förebyggande syfte förefaller de riktlinjer för olika åtgärder som anvisas i motionerna därför vara väl värda att prövas.

Det är av vikt att inte glömma att den undervisning som bedrivs på ett förtjänstfullt sätt om de mänskliga rättigheterna huvudsakligen tar sikte på förhållandena i främmande länder. Samtidigt visar kanske främst de s. k. tattarnas ställning, men även zigenarnas hur inom landet kan skapas »outgroups». För dessa minoriteter torde det vara av största värde om de ges möjlighet att vända sig till en speciell instans för att få hjälp eller äger lagens stöd om någon uppträder kränkande mot dem. Med större intensitet än hittills borde också nya vägar prövas att ge landets analfabeter — främst bland zigenarna — möjlighet till utbildning.

Utskottet får med anledning av det i motion II: 421 framförda yrkandet om en undersökning av zigenarnas situation anföra att i detta sammanhang väsentliga frågor är under utredning och att strävandena att praktiskt lösa olika problem under senare år fått en icke obetydlig omfattning.

Utskottet får härutinnan hänvisa till de uppgifter som lämnats i remissyttrandena, särskilt i arbetsmarknadsstyrelsens utlåtande. Utskottet finner övervägande skäl tala för att resultaten av pågående undersökningar och av aktuella praktiska åtgärder avvaktas innan någon utredning av den omfattning motionären föreslagit ifrågasätts.

Utskottet får under hänvisning till det ovan anförda hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 34 och II: 42 och i anledning av motion II: 421 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning om åtgärder för att förekomma diskriminering av ras- och minoritetsgrupper i Sverige samt att motion II: 421 i övrigt icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.